

TÜRK TELEVİZYON DİZİLERİNDE 'GURBETÇİ' EBEVEYNLER: KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİNİN TEMSİLİ*

Cenk ÇAKAR**
Ürün YILDIRAN ÖNK***

Öz: Bu araştırma Almanya'daki yeni nesil Türklerin sosyal entegrasyonunda önemli bir yer tutan ebeveynlerin Türk televizyon dizilerindeki temsillerini kültürleşme bağlamında incelemektedir. Almanya'daki öncül nesil ebeveynler, sinemadaki temsillerde genellikle Alman toplumundan izole bireyler olarak sunulmaktadır. Bu ebeveynlerin sosyal entegrasyon biçimlerinin Türk televizyon dizilerinde nasıl temsil edildiği, konuyla ilgili literatür açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma örneğine dört Türk televizyon dizisinden sekiz ebeveyn karakter dâhil edilmiş ve bu karakterler nitel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonuçları dizilerdeki Türk ebeveynlerin Alman toplumuna yönelmek yerine etnik izolasyonu tercih ettikleri bir kültürleşme gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bu nesil kendi çocuklarını da aynı şekilde etnik izolasyona yönlendirmeye çalışmakta hatta zorlamaktadır. Ayrıca bu ebeveynlerin çocuklarını etnik izolasyona yönlendirmesi dizilerin anlatı yapısı içerisinde sempatiyle ve hoşgörüyle temsil edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kültürleşme, Göçmen, Ebeveyn, Gurbetçi, Yerli Dizi

'Gurbetçi' Parents in Turkish Television Dramas: Representation of Acculturation Orientations

Abstract: This study examines the representations of parents who play a crucial role in the social integration of the new generation of Turks in Germany within Turkish television dramas, in the context of acculturation. While cinematic portrayals have frequently depicted the pioneer generation of Turkish parents in Germany as individuals isolated from German society, the way these parents' social integration is represented in Turkish television dramas holds significant relevance for the existing literature. The sample of this study comprises eight parent characters from four Turkish television dramas, analyzed through a qualitative research method. The findings reveal that the Turkish parents portrayed in these dramas tend to adopt a form of acculturation characterized by ethnic isolation rather than engagement with German society. Furthermore, this generation actively seeks to steer, and in some cases pressure, their children toward the same path of ethnic isolation. The narratives of these dramas present such parental guidance toward isolation with sympathy and tolerance.

* Bu çalışma, Cenk ÇAKAR tarafından 2024 yılında Yaşar Üniversitesinde tamamlanan "Ekrandaki 'Almancı': Türkiye'deki Televizyon Dizilerinde Almanya'daki Türk Göçmenlerin Temsili" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak üretilmiştir.

** Dr., Yaşar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İletişim Doktora Programı, İzmir/TÜRKİYE. E-posta: cenkcakar90@gmail.com. ORCID: 0000-0002-0613-7599

*** Doç. Dr., Yaşar Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, İzmir/TÜRKİYE. E-posta: urun.onk@yasar.edu.tr. ORCID: 0000-0001-6325-9958.

Keywords: *Acculturation, Migrant, Parent, Expat, Turkish TV Drama*

Giriş

Euro Türkler, Gurbetçiler ya da halk arasında Almancılar olarak adlandırılan Almanya'daki Türklerin Almanya'ya entegrasyonu 1960'larda başlayan büyük emek göçünün erken safhalarından beri önemli bir konudur. Aradan altmış yılı aşkın süre geçmesine rağmen göçmenler, sosyal, kültürel ve ekonomik sistemlere entegre olmakta hâlâ zorluk yaşamaktadır. Emek piyasasındaki konumlarının ve akademik başarı düzeylerinin Almanlardan geri kalması, bu durumun somut göstergeleri arasında yer almaktadır (Güllüpınar, 2010; Crul ve Schnedider, 2009; Meier, 2010; Schierup, Hansen ve Castles, 2006; Schönwälder, 2006; Thompson ve Crul, 2007, Gomolla ve Radtke, 2007). Faist'in (1994) iddia ettiği biçimiyle Alman eğitim sisteminin özellikle göçmen kökenli gençleri dışlayıcı karakteri gibi Türk gençlerinin uyum ve entegrasyonunu engelleyip yavaşlatan ev sahibi ülkeden kaynaklı etkenler kadar Türk ailesinden kaynaklanan etkenler de uyumu geciktirebilmektedir. Güllüpınar'a (2010) göre bunların başında veliler olarak Türk ebeveynlerin Alman eğitim sistemine dair bilgi eksikliği, çocuklarının eğitime karşı ilgisizliği ve Almanca yetersizliğinden dolayı öğretmenlerle iletişim kuramama gibi yine entegrasyonla ilgili sorunlar gelmektedir. Böylece entegre olamama durumu kısır döngüye girmektedir çünkü entegre olamamış ebeveynler entegre olamayan çocuklar yetiştirmektedir (Nurkse, 1952). Ayrıca Vassaf da (2010) Türk göçmen aileler içerisinde görülen ataerkil yapının sıklıkla kendini çeşitli biçimlerdeki baskı ve şiddet olarak dışa vurduğunu dile getirmektedir. Bu noktada özellikle toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlar ve cinsellikleri üzerindeki kontrol mekanizmaları (gözetleme, eşlik etme vb.) dikkat çekmektedir. Bu bakış açılarıyla ele alındığında Almanya'daki Türk entegrasyonunda gurbetçi ebeveynlere düşen rol son derece büyük bir önem taşımaktadır.

Ebeveynlere odaklandığında 60 yılı aşkın göç geçmişinde 90'lardaki ebeveynlerin birinci kuşak 2000'ler ve 2010'lu yıllardaki ebeveynlerin ikinci kuşak göçmenler oldukları varsayılabilir. Üçüncü kuşak göçmenler ise henüz yeni anne-baba olmaktadır. Bu yüzden bu araştırma birinci ve ikinci kuşak göçmenleri konu edinmektedir. Bu kuşaklardan göçmen ebeveynler Türkiye'yi hâlâ memleketleri olarak görmekte, tatillerini Türkiye'de geçirmekte ve ekonomik yatırımlarını Türkiye'ye yönelmektedir. Kültürel olarak da Türkiye'den götürdükleri gelenekleri yaşatma taraftarı olan bu ebeveynler gurbette etnik gruplarına yönelen bir kültürleşme stratejisi uygulamakta başka bir ifadeyle kendi etnik grupları içerisinde ve etnik kapanmaya yönelen şekilde sosyalleşmekte ve kültürleşmektedirler. Oysaki uluslararası göç bağlamında kültürleşme ileride daha detaylı değinileceği üzere göçmen birey ve grupların kendi etnik gruplarına veya etnik gruplarının etrafını saran daha geniş, ev sahibi topluma yönelimi olarak iki yönlü bir süreçtir.

Bu araştırma, Almanya'daki Türk toplumunun en önemli sorunlarından biri olan uyum ve entegrasyon meselesinin kaynağında yer alan gurbetçi ebeveynlerin yerli televizyon dizilerindeki temsillerini kültürleşme bağlamında ele almaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı gurbetçi ebeveynlerin kültürleşme bağlamında nasıl temsil edildiğini nitel olarak incelemektir. Bu bağlamda amaçlı örneklem yöntemiyle, olay örgüsünü gurbetçi aileler üzerine kuran *Bizimkiler* (TRT/Star TV/Show TV, 1989–2002), *Gurbetçiler* (ATV/Kanal 6, 1996–2000), *Menekşe ile Halil* (Kanal D, 2007–2008) ve *Gurbette Aşk* (TRT, 2013) dizilerinde yer alan 8 gurbetçi ebeveyn karakter örneklem alınmıştır. Bununla birlikte, araştırma, göçmen ebeveyn karakterlerinin kendilerinin kültürleşme eğilimlerinin yanı sıra çocuklarının kültürleşme yönelimlerinde de belirleyici oldukları varsayımından hareketle bu etkiyi belirlemeye yönelik bir inceleme

de içermektedir. Son olarak göçmen ebeveynlerin kültürleşme yönelimlerinin anlatı yapısı içerisinde olumlu mu yoksa olumsuz bir şekilde mi temsil edildiği tartışılmaktadır. Bu çerçevede nitel analiz yöntemiyle gerçekleştirilen analizlerde üç araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır:

1. Yerli dizilerde ebeveyn olan gurbetçi karakterlerin kültürleşme eğilimleri nedir?
2. Yerli dizilerde ebeveyn olan gurbetçi karakterler çocuklarının kültürleşme eğilimlerini nasıl etkilemektedir?
3. Yerli dizilerde kurulan anlatılarda ebeveyn olan gurbetçi karakterlerin kültürleşme eğilimleri nasıl değerlendirilmektedir?

Almanya'daki Türk göçmenlerin sinema ve edebiyat eserlerindeki temsillerine ilişkin kayda değer bir literatür mevcut olsa da bu temsillerin Türkiye yapımı televizyon dizileri bağlamında ve kültürleşme kuramı çerçevesinde sistematik olarak incelendiği akademik bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu yönüyle araştırma hem medya temsilleri hem de göç sosyolojisi literatürüne özgün bir katkı sunma potansiyeli taşımaktadır. Zira Türkiye'de televizyon dizileri yalnızca eğlence aracı değil, aynı zamanda kültürel kimliklerin, sosyal normların ve toplumsal aidiyetlerin temsil edildiği ideolojik anlatılar olarak işlev görmektedir. Bu dizilerdeki göçmen temsilleri, göç olgusuna dair kolektif algıları şekillendirme gücüne sahip olup, özellikle kültürleşme yönelimlerinin meşrulaştırılması ya da dışlanması bağlamında kritik bir rol oynamaktadır.

1. Göçmen Temsilinde Kültürleşme

Kültürleşme, yabancı bir grubun daha geniş toplumla karşılaştığında benimsediği yönelim biçimleri olarak tanımlanmakta olup, gurbetçilerle ilgili en çok tartışılan konulardan biridir. Almanya'daki Türklerin entegrasyon sürecinde zorluk yaşadığı yönündeki yaygın kanı nedeniyle, yerli TV dizilerindeki gurbetçi karakterlerin kültürleşme yönelimleri de bu çalışmada incelenmiştir.

Göçmen birey ve gruplar ev sahibi toplumla karşılaştıklarında ya ev sahibi topluma ya da kendi içlerine doğru bir kültürleşme yönelimi yaşarlar. Göçmen, ev sahibi toplumun kültür ve değerlerine karşı yakın hissetmekteyse bu durum entegrasyona ya da asimilasyona yönelmek anlamına gelmektedir. Entegrasyon ve asimilasyon arasındaki fark, kişinin orijinal kültürünü unutması veya unutmamasıdır. Göçmen kendi orijinal kültürünü unutup asimile olmakta, ev sahibi kültüre yaklaşırken kendi orijinal kültürüne de bağlı kalıyorsa entegre olmaktadır. Eğer göçmen, ev sahibi topluma değil de kendi göçmen topluluğuna yakınlaşan bir kültürleşme eğilimi gösterirse ortaya çıkan kültürleşme modelleri ayrışma ve marjinalleşmedir. Ayrışma, bireyin kendi grubuna yönelmesi ve toplumdan uzaklaşmasıdır; bu süreç etnik kapanma ya da izolasyon olarak da adlandırılabilir. Marjinalleşme ise ne ev sahibi ne orijinal toplumun kültür ve değerlerine ait hissedilen neredeyse kaybolmayı ifade eden kültürleşme biçimidir (Berry, 1997; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006).

Kültürleşme		İlgili kültür, kendi kimlik ve değerlerini muhafaza etmek istemekte midir?	
		Evet	Hayır
İlgili kültür, diğer grup/gruplar ile ilişki kurmak ve bunu geliştirip sürdürmek istemekte midir?	Evet	<i>Entegrasyon</i>	<i>Asimilasyon</i>
	Hayır	<i>Ayrışma</i>	<i>Marjinalleşme</i>

Şekil 1. Kültürleşme Yönelimleri
Kaynak: <https://kulturlesme.nedir.org/>

Bahsedilen dört kültürleşme yönelimini örneklendirmek gerekirse; bir Türk öğrencinin Almanya’da yaşarken Türk kültürüne ait alışkanlıklarını sürdürmesi ama aynı zamanda Almanca öğrenip Alman kültürüne dair yeni alışkanlıkları benimsemesi “entegrasyon”, yani “bütünleşme” anlamına gelir. Bir Türk göçmenin Almanya’ya yerleştikten sonra Türk dili ve kültürünü geride bırakması ve tamamen Alman kültürüne uyum sağlaması ise “asimilasyon” örneğidir. Bir Türk göçmenin Almanya’da yaşarken kendi kültürüne sıkı sıkıya bağlı kalması ve yerel halkla minimum düzeyde etkileşim kurması “ayrışmaya”, yani “içe kapanmaya (izolasyon)” tekabül eder. Son olarak “marjinalleşme”, bir Türk göçmenin ne kendi kültürüne ne de Alman kültürüne ait hissetmesi, iki tarafa da tam olarak ait olamamasıdır.

Bu noktada bireylerin kültürleşme yönelimlerinde sosyal, psikolojik ve kültürel şartların etkisi göz ardı edilmemelidir. Örneğin bireyin açıklık, öz güven gibi kişilik özellikleri kültürleşme sürecini etkileyebilir. Aile ve arkadaşlar gibi sosyal çevrenin sağladığı destek, bireyin uyum sağlamasını kolaylaştırabilir. Küçük topluluğu çevreleyen dış toplumun kültürünün, küçük topluluğun kültürüne karşı olan tutumu, bireyin kültürleşme stratejisini şekillendirebilir. Son olarak ayrımcılıkla karşılaşan bireyler, marjinalleşmeye yönelebilirler.

Etnokültürel topluluğu (Almanya’daki Türkleri) çevreleyen (Alman) toplumunun, karşılaştığı etnik topluluğa karşı uyguladığı stratejiler de iki tarafın ilişkileri açısından büyük önem arz etmektedir. Ne sadece göçmen topluluğun istemesi ne de onu çevreleyen geniş (*wider*), ev sahibi toplumun istemesi başarılı kültürleşme yöntemleri için yeterli olmaktadır. Kültürleşme iki tarafın da aktif olarak rol aldığı bir süreç olarak gerçekleşmektedir.

**Şekil 2. Etno-Kültürel Gruplar ve Geniş Toplumlar Açısından
Kültürleşme Stratejileri**

Kaynak: Gülnar ve Balcı, 2010, s. 454.

Etnik grubun kendi kültürel kimliğini unutmaksızın geniş toplumla bütünleşmesine izin veren geniş toplumun kültürleşme stratejisi “çok kültürlülük” olarak adlandırılır. Bir metafor olarak salataya benzetilen bu kültürleşme biçiminde, bir toplumu oluşturan farklı etnik gruplar bir arada heterojen biçimde bulunur ve ancak toplamda bir uyum oluşturur. Yani salatada, marul, mısır, zeytin ve peynirin kendi karakterlerini kaybetmeden bir arada uyum içinde bulunmasından esinlenilmiştir. Etnik grup tarafından asimilasyon olarak adlandırılan kültürleşme biçimi geniş toplumda eritme tavaasına (*melting pot*) tekabül etmektedir. Bu stratejide yemeğin içindeki bileşenler karakterini yitirir ve her şey yeni bir homojen yapıya dönüşür.

Ayrışma şeklindeki geniş toplum (ev sahibi) kültürleşme stratejisi, iki paralel ve birbirine karışmayan toplumun oluşmasına yol açar. Bu, göçmenlerin kendi mahallelerini kurduğu, her türlü ekonomik ve sosyal faaliyeti mahalle dışına çıkmadan yürüttüğü ve geniş toplumla karışmadıkları bir kültürleşme biçimidir. Dışlama biçimindeki geniş topluma kültürleşme biçimi ise etnik grupların marjinalleşme yönelimine tekabül eder. Bu stratejide azınlık olan göçmen grup aşağıya itilir; sosyal ve ekonomik bağlamda aynı statüde değildir. Bu yüzden bir alt sınıf (*under class*) olarak görülür ve aynı nedenle istenmeyen kirli işler ve suçla itilmiş olur.

Bu araştırmada, karakterlerin ev sahibi kültüre ait öğeleri benimsedikleri durumlar, karşı topluma yönelen bir kültürleşmeyi ifade ederken; Türk kültürüne ait öğeler ise göçmen topluluğa yönelen bir kültürleşme biçimi olarak değerlendirilmiştir. Örneğin karakterin Almanca konuşması, Almanlarla etkileşime girmesi, Alman yiyecek ve içecekleri tüketmesi karşı kültüre doğru bir kültürleşmeye tekabül etmektedir. Diğer yandan karakterlerin Türk gelenek ve göreneklerine göre davranması, Türk yiyecek ve içeceklerini tüketmesi, diğer Türklerle sosyalleşmeleri ve Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde sosyalleşmeleri etnik gruba doğru kültürleşme olarak tanımlanmıştır.

2. Medyada Türk Göçmenlerin Temsili

Toplum, göçmenler hakkında edindiği bilgiyi medyadan edinmektedir. Bunun temel nedeni farklı mekanlardaki göçmenlerle bizzat temasın ve onların hayatlarına tanıklık etmenin mümkün olmamasıdır. Bu durumda gerçeklik algımız medya temsilleri aracılığıyla oluşmaktadır (Ball-Rokeach, 1998). Medya, olayları politik taraflılıktan ve menfaatlerden bağımsız bir şekilde yansıtmadığı için göçmenlerle ilgili medya temsil ve anlatıları siyasal ve ekonomik şartlara göre şekillenmektedir. Bu yüzden medyada göçmenlerin nasıl temsil edildiği sorusuna verilebilecek tek bir cevap yoktur. Mülteciler, beyin göçüyle gelenler ya da hayat tarzı göçmenleri gibi göçmen profilleri kamuoyu ve medya tarafından farklı şekillerde karşılanmaktadır. Göçmenlerin göç alan ülke tarafından sevilen bir toplum olmaları, aynı dine inanıyor olmaları veya aynı ten rengine sahip olmaları, göçmenlerin göç ettikleri ülkenin sosyal güvenlik sistemlerine yüklenen ağırlık ve emek piyasasındaki değişiklikler göçmen toplumun ev sahibi ülkenin medyasında temsil edilme şeklini belirleyen değişkenlerdir. Örneğin daha az gelişmiş ülkelerden daha çok gelişmiş ülkelere yönelen zorunlu göçlerde ev sahibi toplum ve dolayısıyla ev sahibi toplumun medyası göçmen karşıtı tavırlar takınabilmektedir (McNeil, 2019).

Güney'in 2020 tarihli Amerika Birleşik Devletleri (ABD) basınında Meksikalı göçmen ve Türk basınında Suriyeli göçmen temsillerini ele alan araştırması, göçmenlerin olumsuz bir şekilde suç ve tehlikeyle ilişkilendirilerek dışlayıcı bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Gezik'in (2022) araştırması da aynı şekilde turizmin düşüşe geçmesinin, salgın hastalıkların yayılmasının, işsizliğin artmasının ve ekonominin kötü gidişatının Suriyelilerle ilişkilendirildiğini saptamıştır. Gabai'nin (2019) araştırması ise İtalya'da da durumun benzer olduğunu ve medyanın göçmen karşıtlığı politikaları desteklediğini göstermektedir. Ayrıca göçmenleri ele alan medya kuruluşlarının siyasal görüşleri de göçmenlerin ele alınış biçimlerini şekillendirmektedir (The Associated Press, 2022).

Bu araştırmanın konusu olan Almanya'daki Türk göçmenler ise Türkiye'de haber medyasının önemli bir parçasını kapsamaktadır. Nocera'nın değindiği üzere göçün ilk yıllarında erkek işçilerin Almanya'ya uğurlanması basında bir şenlik havasında ele alınmış, erkek işçiler anavatanlarına ve anavatandaki ailelerine faydalı olabilmek için fedakârlık yapan insanlar olarak nitelendirilmişlerdir (2018).

Emek göçünün medyaya yansımaları 1960-1963 yılları arasında kapsayacak biçimde araştıran Genel (2014) ise Akşam, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerini incelemiştir. Göçün Türk basınında hangi perspektiften ele alındığı, hangi yönlerinin öne çıktığı, hangi konuların daha çok işlendiği araştırmanın cevaplamaya çalıştığı sorular olmuştur. Bulgulara göre Türkiye’den Almanya’ya yönelen emek göçü ‘umuda yolculuk’ olarak ele alınmaktadır. Öne çıkan kategoriler Almanya’ya giden işçi sayısı, Türk hükümetinin Türk işçilerine yönelik politikaları, Almanya’daki Türklerin çalışma şartları, kaza ve asayiş haberleri olmuştur.

Cox’un (2012) araştırması da kendisini iki ülkeye de ait hissedenden, yani ‘tireli’ kültürel kimliklere sahip Türkiye kökenli Alman yönetmenlerin son dönemlerde gündeme gelen başarıları sonrası Türk medyasında temsil edilme biçimlerini ele almıştır. Siyasal spektrumun 7 farklı noktasından 12 gazeteyi inceleyen yazar, Türk basınının Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılım talebini gündeme getirmek için sinemacıların başarısını kullandığını saptamıştır. Ayrıca Türk kimliği hakkında milliyetçi bir duygu oluşturulmaya çalışıldığını, gazetelerin tireli kimliklere sahip Türk-Alman sinemacıları ‘daha fazla, hatta sadece Türk’ gibi göstermeye çalıştığını belirlemiştir. Yazara göre Türk basını tireli kimliklere sahip, Türk-Alman sinemacıların uluslararası başarısını kutlamaktan ziyade Türk ulusal gururunu canlandırmaya çalışmaktadır.

Bu araştırma televizyon dizilerine odaklandığı için literatürde buna en yakın çalışmalar sinema filmlerinde Almanya’daki Türklerin nasıl temsil edildiğine dair yapılmış araştırmalardır. Örneğin Gazioğlu araştırmasında (2012) Almanya’daki Türkleri, üç farklı jenerasyonu temsilen seçtiği üç filmdeki gurbetçi karakterler üzerinden incelemiş ve bulgularını sosyo-kültürel temsil bağlamında açıklamıştır. Bunun için filmlerdeki hane içi hayatlara, göçmen ailelerin toplumsallaşma süreçlerine, günlük yaşam pratiklerine, göçmen kuşaklar arasında zaman içinde oluşan farklılıklara odaklanmaktadır. *Almanya Acı Vatan* (Gören, 1979) filminde birinci kuşağın, *Berlin in Berlin* (Çetin,1993) filminde ikinci kuşağın ve son olarak Fatih Akın’ın *Kısa ve Acısız* (1998) filminde üçüncü kuşağın sosyo-kültürel hayatının nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Literatürde karşılaştığımız Almanya’daki Türklerin jenerasyonları ile ilgilenen araştırmalarda sunulan veriler¹ Gazioğlu’nun çalışmasında da tespit edilmektedir. Böylelikle incelenen filmlerde gurbetçi karakterlerin sosyo-kültürel hayatlarının gerçekçi bir perspektifle tasarlandıkları görülmektedir. Yazarın bulgularına göre filmlerdeki birinci kuşak bir an önce en fazla parayı kazanıp Türkiye’ye geri dönmek için çalışan gurbetçilerdir. Hemşerilik ve akrabalık bağları göç zincirlerine şekil vermekte ve eş-dost-akrabanın göçe dahil olması sağlanmaktadır. Bu jenerasyondaki göçmen işçiler Türkçe’de yurt anlamına gelen *heim*larda yani yatakhanelerde kalmaktadır. *Heimler* içe kapanmaya ve izolasyona yol açan gettoların başlangıç aşamalarıdır. Bu kuşağın Almanca bilgisi son derece kısıtlı ve Almanlarla karşılaşmaları polis, taksici vb. zorunlu karşılaşmalardan ibarettir. Böylelikle Almanya’daki Türklerin bilhassa bu araştırmada da ebeveynler olarak ele alınan erken jenerasyonlarının en çok bilinen ve tartışılan etnik kapanma durumu, Gazioğlu’nun araştırma bulgularıyla tutarlı görünmektedir. Konaklanan yerler dahi ev olarak görülmediğinden dekore edilmemekte, her şey geçiciliği ifade etmektedir. Gazioğlu ayrıca kadın göçmen işçilerin ve erkek göçmen işçilerin sosyal hayatlarının farklı biçimde temsil edildiğini belirtmekte, böylece birinci kuşakta hâkim olan erkek egemen düzene dikkat çekmektedir (Gazioğlu, 2012). Yazar ikinci kuşak için *Berlin in Berlin* filmini incelemiş; içe kapanma şeklindeki

¹ Önceki çalışmalara ait verileri şöyle özetlemek mümkündür: İlk jenerasyonun içine kapalı bir kültürleşme yaşayan, ikinci jenerasyonun kabuğunu kırmaya çalışan ve yavaş yavaş Alman toplumuyla çatışmaya giren, üçüncü jenerasyon ise marjinalleşmiş.

kültürleşmenin sonuçları olan ithal gelin olgusuna, jenerasyonların bir arada yaşadığı geniş aile tipine, getto yaşamı meselesine, Türk gençler arasında yeşermeye başlayan çeteciliğe ve 90'larda artan Türklere yönelik ırkçı şiddete değinmektedir (Gazioğlu, 2012).

Tülay Kaya (2018) ise büyük göçün Türk sinemasına yansımaları ve bu yansımanın zaman içinde geçirdiği evrimi incelemiştir. İncelenen filmler *Baba* (Güney, 1971), *40 Metre Kare Almanya* (Başer, 1986), *Sarı Mercedes* (Okan, 1992) ve *Duvara Karşı* (Akın, 2004) filmleridir. Yazarın bulgularına göre 1970'lerden 1990'lı yıllara kadar Almanya'daki Türk göçmenleri yani bu araştırmada incelenen gurbetçi ebeveynleri konu alan filmler Türk göçmeleri uyumsuz yabancılar olarak ele almaktadır. Vurgulanan konular ise büyük ölçüde kimlik ve aidiyetle ilgili problemlerdir. Bu yılların yapımlarındaki ilk kuşaklar elde ettikleri kazançlarını zenginliklerini göstermek için otomobillere yatan 'görgüsüz', 'eğitimsiz' kimselerdir. "Almanya'da uyumsuz yabancı oldukları gibi Türkiye'de de 'Almancı'dır'lar. *Duvara Karşı*'daki gurbetçiler ise tireli kimliklere sahiptirler, dolayısıyla problemleri kültürel farklılık ve uyumsuzluk değildir (Kaya, 2018).

Fikret Tosun (2022)'un çalışması ise filmlerden ziyade Türkiye kökenli Alman yönetmenlere yani tireli kimliklere sahip yönetmenlere odaklanmaktadır. Yazar, Fatih Akın'ın *Kısa ve Acısız* ve Thomas Arslan'ın *Sattıcı* (1999) filmlerini incelemektedir. Tosun'un bulgularına göre, bu araştırmada ebeveynler olan, milliyetçi ve muhafazakâr kimliğe sahip birinci kuşak göçmen Türk babalarının, aile içindeki iktidarı sona ermiştir. Erkek egemen feodal anlayışın gücünü kaybetmesi ardıl jenerasyon genç kadınların özgürleşme çabalarına ve 'namus' kavramının sorgulanmasına yol açmaktadır.

Son olarak Asutay ve Bacaksız'ın (2021) araştırması ise Türk-Alman ve Alman sinemasından seçilen altı filmdeki 'Türk Göçmen' imgesini incelemektedir. Araştırmacılar, saptadıkları stereotiplerden ayrışma içe kapanma şeklindeki kültürleşmeye etki edenleri şöyle sıralamaktadırlar: göçmen Türk Ailesinin geleneksel ve muhafazakâr bir yapıya sahip olması, babanın ailenin tek hâkimi olması, anne figürünün birinci kuşağı temsil etmesi ve tipik bir Müslüman kadın görünümünde olması, göçmen Türk kadınının sosyal yaşamının ev içi ile sınırlı olması, aile dışında kimseyle iletişimleri olmaması, Türk kadınların baskı altında olmaları ve üretime katılmamaları. Ayrıca bulgular Türk genç kızlarının ailenin erkekleri tarafından baskı altında tutulmalarına, ikinci kuşak gençlerin diğer Türklerle düzenlenmiş evlilik (görücü usulü) yapmalarına, Türk toplulukların Alman toplumundan soyutlama eğilimi göstermelerine işaret etmektedir.

3. Yöntem

Bu araştırmanın amacı Türk televizyonlarındaki yerli dizilerde yer alan gurbetçi ebeveynlerin kültürleşme yönelimlerini araştırmaktır. Çalışmada yurtdışındaki en büyük Türk göçmen nüfusuna sahip olması bakımından Almanya'da yaşayan Türk göçmenlere odaklanılmış, bu göçmenlerin temsil alanı olarak da televizyon dizileri seçilmiştir. Bu noktada bu göçmen temsili bağlamında sinema temsillerine odaklanan pek çok çalışma olmasına karşılık televizyon dizilerine odaklanan bir çalışmanın olmaması belirleyici olmuştur. Öte yandan televizyonun kitle kültürüne ait bir mecra olarak sinemaya kıyasla çok daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşması da etkili olmuştur. Diziler, yalnızca eğlence aracı değil, aynı zamanda göçmen kimliği, aidiyet ve entegrasyon biçimlerinin sembolik olarak inşa edildiği alanlardır. Haftalık yayınlanma pratiğinin de etkisiyle gündelik yaşamın parçası hâline gelen televizyon, göçmen temsillerinin sıradan izleyiciyle sürekli temas hâlinde olduğu bir ortam yaratır. Buna karşılık sinema, genellikle daha sınırlı bir izleyiciye hitap eden farklı bir ifade alanıdır.

Bu nedenle çalışmada, kültürleşme olgusunun toplumsal düzeyde nasıl temsil edildiğini ve algılandığını incelemek amacıyla televizyon dizileri tercih edilmiştir. Bu bağlamda geleneksel televizyon kanallarında yayınlanmış olan yerli dizilerde Türk-Alman göçmen karakterler taranmış, ebeveyn olan 8 dizi karakteri amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Karakterin Adı	Dizinin Adı	Dizinin Yılı	Yayımlandığı Kanal
Şükrü	Bizimkiler	1989-2002	TRT1/ Star TV / Show TV
Nazan			
Davut			
Rüştü	Gurbetçiler	1996-2000	ATV / Kanal 6
Hasan	Menekşe ile Halil	2007-2008	Kanal D
Süheyla			
Salih	Gurbette Aşk	2013-2014	TRT1
Saniye			

Tablo 1. Örnekleme Yer Alan Dizi Karakterleri

Seçilen örneklemin geniş bir zaman aralığına yayılmasının yanı sıra kanal çeşitliliği de göz önünde bulundurulmuştur. Öte yandan örnekleme yer alan 5'i erkek, 3'ü kadın olmak üzere 8 ebeveyn karakterin yer aldığı dizilerin tür bağlamında Menekşe ile Halil hariç bir komedi alt türü olan dramedi türünde olması dikkat çekicidir. Dizilerin konuları karşılaştırıldığında ise dört dizide de aile ilişkileri çevresinde gelişen olaylarda, Türkiye'ye kesin dönüş yapılması ya da hâlen Almanya'da yaşanması nedeniyle ortaya çıkan kültür farklılıklarının temel çatışma noktasını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda da Menekşe ile Halil aşk ilişkisini odak alan konusuyla diğer dizilerden görece ayrılmaktadır. Diziler, araştırma dönemiyle örtüşmediği için, bölümlere YouTube gibi video paylaşım sitelerinden erişilmiştir. Dizilerin tüm bölümlerini izlemenin olanaksızlığı nedeniyle analizlere dizilerin, karakterlerin tanıtıldığı ilk üçer bölümlerinin izlenmesiyle başlanmış, incelen karakterlerin sahnelerinin bir araya getirildiği derleme videolarla ilerleyen bölümlere ilişkin veriler toplanmıştır.

Çalışmada örneklemin ebeveynlerle sınırlanmış olması bu karakterlerin hem birinci jenerasyon olmaları hem de aile içi konuları nedeniyle anlamlıdır. Zira bu karakterler kendi kültürleşmeleri kadar ikinci nesil oluşturan çocuklarının kültürleşme süreçlerinde de belirleyicidir. Araştırmada nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel analizlerde, sayısal verilerden ziyade anlatılardaki örüntüler ve bu örüntülerin anlamları araştırılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 104). Bu yöntem kavrayışımızı derinleştiren ayrıntılı çözümlenmeler ve çoklu bakış açıları sunması (Treadwell ve Davis, 2020, s.239) bakımından çalışmanın ana teması olan kültürleşme kavramının incelenmesine uygun düşmektedir. Bu bağlamda Almanya'da yaşayan veya Almanya'dan Türkiye'ye dönen göçmen (gurbetçi) ebeveynlerin kültürleşme eğilimleri belirlenmek amacıyla davranış ve söylemleri çözümlenerek aşağıdaki üç soruya yanıt aranmıştır:

1. Yerli dizilerde ebeveyn olan gurbetçi karakterlerin kültürleşme eğilimleri nedir?
2. Yerli dizilerde ebeveyn olan gurbetçi karakterler çocuklarının kültürleşme eğilimlerini nasıl etkilemektedir?
3. Yerli dizilerde kurulan anlatılarda ebeveyn olan gurbetçi karakterlerin kültürleşme eğilimleri nasıl değerlendirilmektedir?

Karakterlerin analizine kişisel özelliklerine yer verilerek başlanmış, aile içinde ve toplumsal hayatta üstlendikleri roller ile eğitim ve çalışma durumları aktarılmıştır. Sonrasında ise kültürleşme pratiklerinin belirlenmesi amacıyla karakterlerin söylem ve

davranışları ve diğer karakterlerle ilişkileri dört temel kültürleşme biçimi göz önüne alınarak araştırılmıştır. Karakterlerin kültürleşme biçimlerine örnek teşkil eden sahneler çözümlenerek sırasıyla üç araştırma sorusunun yanıtları aranmıştır. Her bir karakter için ayrı ayrı yapılan analizler ışığında ve birinci sorunun yanıtı bağlamında gurbetçi dizi karakterlerinin karşı gruba mı yoksa kendi etnik grubuna mı yöneldiği belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle, karakterlerin kültürleşme yönelimleri konuyla ilgili literatürün sunduğu bilgilerle desteklenerek (entegrasyon, asimilasyon, ayrışma [izolasyon], marjinalleşme) tespit edilmiştir. Sonrasında ikinci soruya yanıt aranarak bu karakterlerin çocuklarının kültürleşme eğilimlerine etkileri, aile içi ilişkileri dikkate alınarak araştırılmıştır. Son soru olarak ise tespit edilen kültürleşme eğilimlerinin anlatıda nasıl sunulduğu incelenmiş, kültürleşme biçimlerinin olumlanması veya eleştirilmesi noktasında bir değerlendirme yapılmıştır. Tüm analizler, bulgular başlığı altında düzenlenerek eleştirel bir bakışla yorumlanmış, Türkiye'nin sosyo-kültürel şartları göz önünde bulundurularak tartışılmıştır. Bu eleştirel bakış, iletişimin toplumsal iktidar yapılarını nasıl kurduğunun, pekiştirdiğinin ve sürdürdüğünün incelenmesine, dolayısıyla iletişim içerikleri ile eylemlerinin ardında yer alan iktidar yapılarının ortaya çıkarılmasına olanak tanınması (Treadwell ve Davis, 2020, s. 249) bakımından çalışmanın yaklaşımıyla örtüşmektedir.

4. Analizler

4.1. Şükrü (Bizimkiler)

Şükrü 1980'lerin başlarında ailesiyle birlikte Almanya'ya göç etmiştir. İşçi göçünün 1960-1973 arasında gerçekleştiği ve petrol kriziyle durdurulduğu göz önünde bulundurulduğunda Şükrü Türkiye'den Almanya'ya yönelen büyük emek/işçi göçünün bir parçası değildir. Bu, yaygın görüşlerin aksine, onun gurbetçi işçi profiline girmediğini göstermektedir. 1980'li yılların başlarında ailesini de yanına alarak Almanya'ya göç eden Şükrü, Almanya'da sigortacı olarak çalışmıştır. Çalıştığı iş de aynı şekilde kol gücü değil bilişsel nitelikler gerektiren bir ofis işidir. Almanya'daki işinde başarılı olması; dil, çalışma hayatı, kültür, kural, kanun ve adabımuaşeret gibi toplumsal yapılara ayak uydurabilmiş olmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte Türkiye'ye döndüğünde tren garında soyulması ve neye ne kadar ödeyeceğini bilememesi gibi durumlar onun Türkiye'ye karşı yabancılaştığını, yani Türkiye'yi sıkça ziyaret etmediğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle onun Almanya'yı hayatının merkezine yerleştirdiği, karşılaştığı topluma yönelen bir kültürleşme yönelimi olduğu kesinlikle söylenebilir. Ancak diğer taraftan konuşması, giyimi ve tarzı da onu Türk toplumundan ayırmamak için tasarlanmıştır. Dış görünüm açısından Türkiye'den hiç ayrılmamış gibidir. "Ben yapamıyorum bu Almanlarla, ağzınla kuş tutsan burada ikinci sınıf vatandaşsın" ifadesiyle ne kadar büyük becerilere sahip olursa olsun Alman toplumuna tam olarak dâhil olmadığını ifade etmektedir. Bu durum göçmenin karşılaştığı, topluma dâhil olmak istese bile itilmesi durumunu ifade etmektedir. Böylelikle onun entegrasyonunu durduran ve onu etnik kapanmanın da ötesinde geriye göçe yönlendiren şey, Alman toplumunda yeteneklerine göre sosyo-ekonomik kazanımlar edinmemesidir. Nitekim kârlı bir iş fırsatı elde ettiğinde ailesiyle birlikte, ailesi bunu istememesine rağmen, Türkiye'ye dönmesi onun Türkiye'ye ait hissettiğini göstermektedir. Türkçesi hiç Türkiye'den ayrılmamış gibidir, ailesiyle birlikte Türk kültürüne hâkim ve bağlı olduğu görülmektedir. Bu durumda Şükrü'nün kültürleşme yönelimi karşıdaki kültüre yönelmekle birlikte kendi kültürüne ait özellikleri de koruduğu için entegrasyon olarak saptanmaktadır. Şükrü'nün Alman toplumu tarafından itilmesi ise göçmen toplumuyla karşılaşılan Alman toplumunun ayırma (*segregation*) stratejisini benimsediği anlamına gelmektedir. Şükrü karakteri Almanya'da karşılaştığı dışlayıcı tutum sonrası biri

ortaokula giden diğeri 6-7 yaşlarında iki çocuğunu Türkiye'ye dönmeye zorlamış, onların nasıl bir yaşam sürmek istediklerini yani aile içi demokrasiyi görmezden gelmiştir. Nitekim diğer aile fertlerinin yaşadığı bu zoraki geri dönüş memnuniyetle karşılanmamıştır. Eşi ve kızı onu 'despot' diyerek eleştirmiştir. Son olarak Şükrü'nün Alman toplumuna değil, kendi toplumuna yönelerek Türkiye'ye dönme kararı anlatı yapısında dikkat çekici biçimde temsil edilmektedir. Karakter, ailenin diğer fertlerinin fikirlerini önemsemeden bu kararı verse de dizinin anlatısı onun genel olarak ailesine ve topluma karşı iyi ve düşünceli biri olarak sunulması nedeniyle bu durumu göz ardı etmektedir. Böylece aile içinde demokrasinin eksikliği önemli bir kusur ve topluma gösterilen yanlış bir örnek olsa da kesin dönüş gerçekleşmiş ve 'Gurbetçilerin yeri ve vatani Türkiye'dir' söylemi desteklenmiştir.

4.2. Nazan (Bizimkiler)

Bizimkiler dizisinde Şükrü'nün eşi ve ailenin annesi olan Nazan, eşiyile birlikte 1980'li yılların başlarında Şükrü'nün Almanya'da çalışmak istemesi üzerine Almanya'ya göç etmiştir. Şükrü'nün aksine Nazan Almanya'dan dönüş yapmak istememekte ve Şükrü gibi Türkiye'nin havasına suyuna güzellemele yapmamaktadır. Bu yüzden onun Almanya'ya duyduğu aidiyetin Şükrü'den fazla olduğunu söylemek gerekir. Almanya'ya bağlılık hissinden dolayı onun en azından Almanca bildiği varsayılabilir. Nazan'ın nasıl bir eğitim aldığı bilinmemekte ancak aldığı eğitim sonucunda beyaz ya da mavi yakalı bir meslek edinmiş olsa dahi icra etmediği görülmektedir. Nazan'ın entegrasyon şartlarından birisi olarak Almanya'ya ait toplumsal yapıların herhangi birinde başarılı olduğuna dair bir gösterge de bulunmamaktadır. Nazan bu araştırmanın kapsamına giren diğer gurbetçi anneler gibi ev hanımıdır, böylece çalışmak da onun karşılaştığı Alman toplumu ile etkileşime girmesine bir neden oluşturmamaktadır. Konuşması da giyinmesi de tarzı da Türkiye'de yaşayan insanlardan bir farklılık göstermemektedir, bu yüzden yurtdışında yine Türklerle sosyalleştiği ya da hiç sosyalleşmediği sonucuna varılabilir. Sonuç olarak Nazan karakterinin kültürleşme durumu oldukça karmaşık görünmektedir. Görünürde Alman toplumu ile etkileşime girdiğine dair hiçbir işaret bulunmuyor olmasına rağmen, yani tam bir ayrılma yaşıyor gibi görünmesine rağmen Almanya'ya karşı bir aidiyet beslemektedir. Bu da onun entegrasyon şeklinde kültürleştiğini düşündürmektedir. Nazan karakterinin aile içindeki diğer fertlerin kültürleşme yönelimlerini nasıl etkilediğine bakıldığında kızısı Bilge ile Türkiye'ye dönme konusunda Şükrü'ye karşı bir ittifak oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu durum Bilge'yi Türkiye'ye dönmek konusunda isteksizleştirmekte ve onun Türkiye'ye uyumunu zorlaştırmaktadır. Nazan'ın kızısını Türkiye'ye dönmek istememesi konusunda cesaretlendirmesi dizinin anlatı yapısı tarafından dikkatli bir biçimde sunulmuştur. Türkiye düşmanlığına kadar vardırılabilecek bu konu aile içi ifade özgürlüğü ve modern aile içindeki mikro ortam demokrasisi çerçevesinde sunulmuştur. Böylelikle senaryodaki ılımlı hava devam ettirilmiştir.

4.3. Davut (Bizimkiler)

Davut gençlik yıllarını Türkiye'de yaşamış, dolayısıyla eğitimini Türkiye'de almış, sonraki yıllarda Almanya'ya göç etmiştir. Almanya'da ne iş yaptığına dair kesin bir bilgi yoktur ama emekli olduktan sonra Türkiye'de sıhhi tesisatçılık yaptığı bilinmektedir. Eşi Ulrike Alman olduğu için bu araştırmanın örnekleme girmektedir. Davut karakteri kültürleşme bağlamında incelendiğinde Alman toplumuna yönelen yüksek bir entegrasyon seviyesinde olduğu görülmektedir. Alman bir kadını evlenmiş olması ve Almanya'daki işinde emekli olana kadar çalışması, Alıncayı akıcı ve doğru bir şekilde konuşması, Alman siyasetiyle ilgili bilgi sahibi olması, eşiyile vals yapıp bira içmesi ve evlerinde Noel ağacı olması gibi şeyler Alman kültürüne ve Almanya'daki toplumsal

sistemlerde başarılı olunmasını gerektiren, sağlıklı bir entegrasyon sürecinin göstergeleridir. Bu yüzden Davut'un karşılaştığı Alman kültürüne doğru bir kültürleşme yönelimi olduğu ortadadır. Ancak diğer yandan Davut'un emeklilikten sonra Türkiye'de yaşamayı tercih etmesi, Almanlara karşı milliyetçi söylemlerde bulunması, politik nedenlerden dolayı Alman eşine çocuğu hakkında "Almanlaştırdın hain oldu" "Türk'ün Türk'ten başka dostu yok" gibi ifadelerde bulunması yani Türk kimliğini ön planda tutması, Hristiyanlara 'küffar' diye hitap ederek Müslüman kimliğini vurgulaması onun başarılı bir şekilde uyum sağladığı Almanya'ya karşı tepkisel ve ayrışan bir kültürleşme yöneliminde olduğunu düşündürmektedir. Böylelikle Davut'un Almanya'yı bir yanıyla seven ve bir yanıyla nefret eden çelişkili bir duygu karmaşası içinde olduğu görülmektedir. Davut'un oğlunu Türk ve Müslüman değerlerine doğru yönlendirdiği görülmektedir. Onun ev ortamında Türklük ve Müslümanlık üzerine ifade ettiği söylemler oğlunu da Türk ve Müslüman kimliğine bağlı kalacak biçimde yönlendirmektedir. Davut milliyetçi ifadelerini coşkulu ve yer yer agresif bir şekilde dile getirdiği için durum bugünün perspektifiyle biraz radikal ve aşırı görünmektedir. Ancak 90'ların Türkiye'sinde yoğun olarak yaşanan terör dolayısıyla oluşan tepkisellik ortamında bu durum normal seviyede algılanabilmektedir.

4.4. Rüştü (Gurbetçiler)

Rüştü karakteri gurbetçi ailenin babasıdır ve Alman eşi Helga'yla birlikte Türkiye'ye dönmüşlerdir. Ailenin bir erkek ve bir kız olmak üzere iki genç çocukları vardır. Rüştü, işçi göçüne katılmış ve Almanya'da emeklilik hakkını kazanana dek çalışmıştır. Helga ile evlenip iki çocuk sahibi olmuştur. Bu durum onun Alman toplumuna yönelen yüksek bir entegrasyon seviyesinde olduğu göstermektedir. Alman bir kadınla evlenmiş olması ve Almanya'daki işinde emekli olana kadar çalışması, Almanya'daki toplumsal ve kültürel sistemlere başarılı bir şekilde uyum sağlamasını gerektiren kültürleşme adımlarıdır. Böylece bir göçmen olarak Rüştü'nün karşı topluma doğru yönelen bir kültürleşme yöneliminin olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Ancak diğer yandan Almanya'ya yönelen derin bir öfkenin izleri onun söylemlerinde belirgin bir biçimde görülmektedir. Örneğin Almanları 'sosis kılıklı insanlar' olarak niteler, Almanya'daki çalışma hayatından bir çileymiş gibi bahseder ve 'eşek' gibi çalıştığını söyler. Almanya'da 1990'lı yıllarda yaygınlaşan ırkçı saldırıları ve aşırı sağcı grupları kastederek onları 'psikopatlar' olarak niteler. Günün birinde eşi Helga'nın bile rızası olmadan bütün aile adına Türkiye'ye kesin dönüş yapmaya karar verir ve döndüğüne çok mutlu olmuş görünmektedir. Ayrıca ne konuşması ne de giyiminde Almanya'da yaşamının yarattığı herhangi bir değişiklik görülmektedir ki bu da orada Türklerle daha çok vakit geçirdiğini düşündürmektedir. Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde akla onun Almanya'ya duyduğu öfkeyle kendi toplumuna sığındığı gelmektedir. Böylece onun da aynı Davut gibi bazı yüksek entegrasyon ve ayrışma belirtilerini bir arada gösterdiğini, yani duygularının karışık olduğunu söylenebilir. Rüştü karakteri de Bizimkiler dizisindeki Şükrü gibi bütün aile fertlerini Türkiye'ye geri dönüş yapmaya zorlamıştır. Lise çağlarında olan çocukları da geleceklere dair en önemli kararlarını verecekleri yıllarda ülke değiştirerek bütün kariyer planlarını riske atmışlardır. Rüştü onların istedikleri mesleklerin Türkiye'de de yapılabildiğinden bahseder. Rüştü'nün bütün aileyi Türkiye'ye dönmeye zorlaması aile içi demokrasinin olmadığını ve ataerkil bir düzenin olduğunu gösterir. Eşi Helga ve çocuklar Rüştü'ye itiraz ederler ama neticede Rüştü'nün kararı gerçekleşir. Çoğunlukla Rüştü ve Helga arasında yaşanan bu çekişme anlatı içerisinde orta yaşlı ve birbirini seven bir çiftin Helga'nın aksaniyle sevimlileştirilmiş bir çatışması olarak temsil edilmiştir. Sonuç olarak kesin dönüş gerçekleşmiş ve 'Gurbetçilerin yeri ve vatanı Türkiye'dir' söylemi desteklenmiştir.

4.5. Hasan (Menekşe ile Halil)

Hasan, dizinin başrol karakteri olan ve tüm olayların merkezinde bulunan Menekşe'nin babasıdır. İkinci jenerasyon bir gurbetçidir. Araştırma örneklemindeki tek kötü karakter Hasan'dır. Hasan'ın gösterilen günlük hayatı Türk mahallesi olarak anılan Kreuzberg'de² geçer. Burada yaşamakta ve çalışmaktadır. Uzun yıllardır burada yaşıyor olmasına rağmen Türkiye'nin eskide kalmış geleneklerine körü körüne bağlıdır. Örneğin kızı Menekşe'yi başlık parası karşılığında istemediği bir adamla evlendirir. Menekşe buna itiraz edince ona şiddet uygular, evden çıkmasını ve çalışmasını yasaklar. Menekşe evden kaçtığına ise oğlunu namus cinayeti işlemesi için Menekşe'nin peşinden gönderir. Karakterin bu davranışlarına bakıldığında içinde yaşadığı Avrupa medeniyetinden uzak olduğu görülmektedir. Etnik kapanma ya da ayrılma olarak tanımlanan şekilde kendi toplumuna ve kültürel değerlerine yönelmektedir. Ancak Hasan karşı topluma doğru da yönelmiyor değildir. Yavaş ve aksanlı olsa da Almanca konuşmaktadır. Ayrıca Süheyla ile evli olmasına rağmen Helga adında Alman bir sevgilisi vardır. Ailesine karşı takındığı despot tavrı Helga'ya karşı takınmaz ve ona kahvaltı hazırlar. Bu Hasan'ın geleneksel rolleri bir kenara bırakabildiği yani modernliğin ne olduğunu bildiği ama tercihen uygulamadığı anlamına gelmektedir. Böylece çok küçük ve sembolik de olsa karşı kültüre doğru bir kültürleşme yönelimi göstermektedir ama bu davranış entegrasyon olarak nitelenemeyecek kadar azdır. Onun ayrılmayı ve bununla ilişkili olarak 'gittikleri gibi kaldılar' söylemini ima eden fosilleşmeyi³ ima etmektedir. Hasan'ın Türkiye'de dahi eskide kalmış geleneklere bağlılığı çocuklarının hayatını mahvetmektedir. Bir oğlu, kız kardeşini öldürüp katil olmak niyetine girmiş, kızı ise evden kaçmıştır. Hasan yüzünden travmalı bir üçüncü nesil yetişmekte hatta dizi buna da değinmektedir. Hasan ataerkil kültürü negatif bir şekilde temsil eden bir karakterdir. Hasan'ın kültürleşme yöneliminin dizide nasıl temsil edildiğine bakıldığında onun çağın gerisinde kaldığı ve kız çocuklarına eşya muamelesi eden bir zihniyeti Avrupa'nın ortasında uygulamaya kalktığı için kötü bir karaktere dönüştüğü görülmektedir. Yani onun kötülüğü geleneklere bağlı kalmak üzerine inşa edilmiştir. Bu bağlamda dizi çağ dışı kalan ve kadınlara cinsiyet özgürlüğü tanımayan bazı geleneklerin terk edilmesi gerektiğini çünkü bireylere zarar vermekte olduğunu önermektedir. Böylece dizinin modern ve cinsiyet eşitlikçi bir bakışa sahip olduğu görülmektedir.

4.6. Süheyla (Menekşe ile Halil)

Hasan'ın eşi olan Süheyla ev hanımıdır. Hasan tarafından uygulanan bütün baskı, şiddet ve kısıtlamalara maruz kalmaktadır. Bu yönden Almanya'da baskı gören Müslüman kadın stereotipine uymaktadır (Asutay ve Bacaksız, 2021). Süheyla yıllardır Berlin'de olmasına rağmen Türk mahallesinden çıkmadan yaşamaktadır. Sosyal ortamını yine kendisi gibi Türk ev hanımlarının evden eve ziyaretleri oluşturur. Kıyafetleri ve konuşması Türkiye'den hiç ayrılmamış gibidir. Onun çalışmaması, sürekli evde olması ve ev işleriyle meşgul olması yaşadığı içe dönük hayatını ifade etmektedir. Kocasından gördüğü baskı ve şiddete karşı çıkamayacak kadar geleneksel kadınlık rolüne bağlıdır. Öyle ki kızı başlık parası karşılığında sevmediği bir adamla evlendirildiğinde buna itiraz edemez, Avrupa kadınının özgürlüklerinden habersizdir. Kültürleşme kuramındaki karşılığına bakıldığında Süheyla'nın tam bir etnik izolasyon ve ayrılma tipi yaşam sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Süheyla'nın yaşadığı etnik izolasyonun çocuklarının

² Berlin'de Türkler'in yoğun olarak yaşadığı ve bu nedenle 'küçük İstanbul' olarak da anılan semt.

³ Uzun yıllar yabancı bir ülkede yaşanılmasına karşın gidilen ülkenin dilini öğrenmeye direnme ve/veya öğrenmede yaşanan sıkıntı (Selinker, 1972).

kültürleşmesini nasıl etkilediği düşünüldüğünde ise ilk dikkat çeken onun çaresizliğidir. Çünkü Süheyla kızının, yaşadığı mahalleden çıkamama gibi baskı görmesine ve başlık parası karşılığında satılmasına razı değildir. Yalnızca eşi Hasan'a itiraz edememekte, sesini yükseltememektedir. Bastırılmış bir kadın olarak o derece pasifleşmiştir ki çocuklarını da ayrılmaya yönlendirmektedir. Süheyla'nın etnik izolasyon ve ayrışma şeklindeki kültürleşme yönelimi birçok karakterin aksine onun tercihi değildir. O, erkek egemen bir ortamda yaşadığı/ezildiği için bu kültürleşme biçimini yaşamak zorunda kalmıştır. Bu yüzden dizinin anlatı yapısında mağdur olarak temsil edilmektedir. Baskılanan ve mağdur Müslüman kadınlar Avrupa medyasının önemli bir stereotipi olmasına rağmen Türkiye'de ilk kez bu karakterde görülmektedir.

4.7. Salih (Gurbette Aşk)

Gurbette Aşk dizisinde aile reisi olan Salih bir gurbetçi stereotipi olarak resmedilmekte ve bu buna uygun olarak dönercilik mesleğini icra etmektedir. Salih otuz yıldır Almanya'da yaşıyor olmasına rağmen Rize aksanını korumaktadır. Evi de iş yeri de Türk mahallesindedir. Evinin salonunda divanların ve halıların bulunduğu bir şark köşesi vardır, yani evini sahip olduğu orijinal kültürüne mahsus eşyalarla dekore etmiştir (Depeli, 2010, s. 35-36). Türkiye'den mısır ekmeği, turşu ve peynir gibi yiyecekler getirir. Böylece sıla hasretini gidermeye ve mutfağını, kültürünü korumaya çalışır. Günlük hayatında Türk mahallesinde diğer Türklerle bir kahvede vakit geçirmektedir. Bütün bunlar Salih'in kendi kültürüne doğru bir kültürleşme yönelimine sahip olduğuna yani ayrılmaya işaret etmektedir. Karşılaştığı Alman kültürüne doğru yönelen tek davranışı dil konusundadır. Ender de olsa Almanca bir şey söylediğinde yoğun bir Türk aksanıyla söyler. Türk mahallesinde yaşayan Salih zaten ihtiyaçlarının çoğunu Türkçe konuşarak karşılamaktadır. Ayrıca dizideki Almanlar da Türkçe konuşmaktadır. Dizi dil konusunda yaşanacak zorlukları aşabilmek için karakterleri Türkçe konuşurmaya tercih etmiştir. Salih'in çocuklarının Türk kültüründen uzaklaşıp Alman toplumuna asimile olması gibi bir kaygısı vardır. Kendi yaşadığı etnik izolasyonun sonraki kuşakta da devam etmesini ister. Örneğin en büyük oğlu Osman, Alman sevgilisini ailesine Türk olarak tanıtır, Salih ise kızın aslında Alman olduğunu öğrenince oğluna şiddet uygular. Öte yandan Salih'in kızı bir Alman gençle ilişki yaşamakta ancak bunu gizlemektedir. Salih'in çocuklarını etnik kapanma içinde tutma çabasının dizinin anlatı yapısında nasıl temsil edildiğine bakıldığında, reşit çocukların bile otoriter baba karşısında kendi hayatıyla ilgili özgür kararlar veremediği, aile içi demokrasi ve özgürlüğün oldukça zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Salih karakterinin 'bu etnik kapanma baskısı' dışında iyi bir karakter olarak yansıtıldığı, özgürlükleri kısıtlayan bir baba olmasına karşın dizide bu durumun sempatiyle temsil edildiği görülmektedir. Böylelikle ataerkil güç, yani muhafazakarlık sempatiyle ve övgüyle ele alınmaktadır. Bu durum Gurbette Aşk dizisinin bir TRT yapımı olarak Türkiye'deki genel muhafazakarlaşma eğilimine uygun biçimde tasarlanmış olduğunu akla getirmektedir.

4.8. Saniye (Gurbette Aşk)

Saniye karakteri dizinin konu edindiği ailedeki anne karakteridir ve yukarıda bahsedilen Salih'in eşidir. Dolayısıyla o da Türk mahallesinde yaşamaktadır. Menekşe ile Halil dizisindeki Süheyla gibi bastırılan kadın stereotipine yakın bir karakterdir. Ancak Gurbette Aşk dizisi kadının bastırılmışlığından bir dram yaratmamaktadır. Yine Süheyla gibi Saniye karakterinin de göç geçmişine yer verilmemekte ve onun da çalışmadığı ve ekonomik olarak eşine bağımlı geleneksel bir ev hanımı olduğu görülmektedir. Saniye'nin alanı evdir, genellikle evde görüntülenmektedir. Evi Türkiye'den getirilen ve Türk kültürünü yaşatan eşyalarla dekore edilmiştir. Bunların en önemlisi olan Şark köşesi evde önemli bir yer tutmaktadır. Sosyalleşmesi ise diğer Türk

kadınlar ile bir araya gelmesiyle gerçekleşmektedir. Bu toplanma ‘gün’lerinde Türk yemekleri hazırlanıp yenilir ve böylece yemek kültürü de korunmuş olur. Türkler ve Hristiyanlar arasında önemli bir ayırım olarak temsil edilen ‘evde köpek besleme’ye şiddetle karşı çıkar. Almanlar arasında son derece yaygın olan bu duruma şiddetle karşı çıkması onun Alman kültüründen ne denli uzak olduğunu ima etmektedir. Giyinişi ve konuşmasında Almanya’da yaşıyor olmasının hiçbir izi yoktur ve Türkiye’den hiç ayrılmamış gibidir. Alman toplumuna yönelen bir kültürleşmesi bulunmamaktadır. Ayrıca Türklerin Almanlar tarafından nasıl suçlu olarak yaftalandığı, yani dışlandığını şu şekilde ifade etmektedir: “Almanlara göre Türkler potansiyel suçludur, siz Almanlarla beraber ola ola unuttunuz onların Türklere olan bakış açısını, ortada bir Türk varsa bir de suç varsa kesin Türk suçludur.” Ayrıca bu ifadesinden Saniye’nin bir göçmen Türk olarak toplumsal hafızasını koruduğu ve bu doğrultuda Almanların Türklere karşı ön yargılı ve dışlayıcı bir bakış açısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Böylelikle Saniye’nin zihninde iki etnik grubun karıştığı tek toplum değil, Almanlar ve Türkler olarak iki ayrı toplum bulunmaktadır. Bu da kültürleşme bağlamında ayrılmaya tekabül etmektedir. Saniye de çocuklarını etnik izolasyona doğru yönlendirmektedir. Yukarıda alıntılanan ifadesinde görüldüğü üzere çocuklarına, Almanların Türklere karşı ön yargılı olduklarını hatırlatmaktadır. Türklerin Almanların gözünde potansiyel suçlu oldukları Almanlarla mesafeli olmanın Türk gençler açısından daha güvenli olduğunu ima etmektedir. Böylece çocuklarını toplumsal tehlikelere karşı da korumaktadır. Saniye’nin etnik grup içine yönelen kültürleşmesi dizi tarafından oldukça sempatik bir biçimde ele alınmıştır. Onun Alman toplumuna doğru yönelmemesi Alman toplumundan gelecek suçlamalar veya ırkçı saldırılar gibi tehlikelere karşı bir savunma mekanizması olarak görülmekte dolayısıyla mantıklı bir gerekçeye bağlanmaktadır. Böylelikle etnik grup içine doğru yönelen kültürleşme güvenlik ve huzur getirecektir.

5. Bulgular

Entegrasyon ile etnik kapanma arasında kalan karakterler, Bizimkiler dizisinde Şükrü örneğinde olduğu gibi, Almanya’da bilişsel nitelikler gerektiren bir işte çalışarak dil, çalışma hayatı ve toplumsal normlara uyum sağlayabilir. Ancak Alman toplumunun dışlayıcı tavrı, entegrasyon sürecini yarıda keserek zoraki geri dönüş kararına yol açabilmektedir. Bu durum, ev sahibi toplumun “toplumsal ayırım” stratejisinin göçmenin yönelimini değiştirdiğini göstermektedir. Nazan ise görünürde sınırlı toplumsal etkileşime rağmen Almanya’ya aidiyet hissi taşımakta, bu yönüyle karmaşık bir konum sergilemektedir. Davut ve Gurbetçiler dizisindeki Rüştü ise Alman eş, uzun süreli yaşama ve çalışma, dil yeterliliği gibi yüksek entegrasyon göstergelerine sahip olmalarına rağmen, zamanla milliyetçi söylemler ve tepkisel ayrışma sergileyerek ikircikli bir kültürleşme hâli ortaya koymaktadır. Menekşe ile Halil’de Hasan da benzer bir belirsizlik içindedir. Uzun yıllar Almanya’da yaşayan Hasan, Almanca bilmesine ve Alman bir kadınla ilişkisi olmasına rağmen eski geleneklere sıkı sıkıya bağlı, kızını başlık parası karşılığında evlendiren ve şiddet uygulayan bir karakterdir.

Etnik kapanma hâlindeki karakterler arasında sayabileceğimiz Süheyla ise kendi tercihi olmaksızın erkek egemen baskı altında, sosyal çevresi ev ziyaretleriyle sınırlı bir ev hanımıdır. Benzer biçimde, Gurbette Aşk dizisinde Salih, Türk mahallesinde yaşayan, dil bariyeri bulunan ve çocuklarını etnik grup içinde evlenmeye, yani etnik kapanmaya zorlayan bir baba figürüdür. Eşi Saniye de ev merkezli yaşam süren, Alman kültüründen uzak ve toplumsal hafızasında Almanları önyargılı gören bir karakterdir. Her iki dizide de anneler, baskı ve geleneksel kadınlık rolleri nedeniyle dış topluma yönelmemektedir.

Ataerkil otorite ve aile içi demokrasi eksikliği, birçok dizide baba karakterlerin aile fertlerinin yaşam kararlarını tek taraflı belirlemesi, çocukların eğitim, evlilik ve yaşam

yeri tercihlerine müdahale etmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Şükrü, Rüştü, Salih ve Hasan gibi figürler, geri dönüş veya evlilik gibi kritik kararlarda çocukların görüşlerini göz ardı etmiş, aile içi demokrasiyi sınırlandırmıştır. Bu durum, ataerkil düzenin medya temsillerinde sıklıkla normalleştirildiğini göstermektedir.

Medya anlatısının ideolojik konumlanması, temsillerin aktarılış biçiminin dizilerin ideolojik yönelimlerine göre değiştiğini göstermektedir. Menekşe ile Halil dizisi ataerkil baskıyı eleştirel biçimde sunarken; Bizimkiler, Gurbetçiler ve Gurbette Aşk gibi yapımlar ataerkil kararları çoğu zaman sempatiyle yansıtmaktadır. Özellikle TRT yapımı Gurbette Aşk, muhafazakâr bir çerçevede etnik kapanmayı güvenlik ve huzur arayışı olarak olumlamaktadır.

Ardıl kuşaklara etki, ebeveynlerin kültürleşme yönelimlerinin çocukların sosyal çevre, evlilik ve eğitim tercihlerini doğrudan şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin entegrasyon, ayrışma veya etnik kapanma gibi yönelimleri yalnızca kendi yaşam pratikleriyle sınırlı kalmamakta; ikinci kuşağın toplumsal hareketliliği, arkadaş çevresi ve geleceğe ilişkin planlarını da belirleyici bir şekilde etkilemektedir. Zoraki geri dönüşler, evlilik baskıları ve etnik grup içi sosyalizasyon, gençlerin ev sahibi toplumla kurabilecekleri bağları zayıflatmakta ve entegrasyon imkanlarını daraltmaktadır. Bu durum, kültürel kimlik algısının şekillenmesinde uzun vadeli etkiler yaratmakta; kuşaklar arası kültürel mesafeyi koruyan veya artıran bir işlev görmektedir.

Genel olarak, incelenen yapımlar, Almanya'da yaşayan Türk ebeveynleri; entegrasyon ile ayrışma arasında gidip gelen, ataerkil yapıya bağlı ve çoğunlukla kendi kültürlerini koruma yöneliminde figürler olarak sunmaktadır. Ancak liberal yapımlar bu yönelimleri eleştirel biçimde işlerken, muhafazakâr yapımlar olumlayıcı bir temsil stratejisi benimsemektedir.

Sonuç

Göçmen bireyler, geldikleri toplumun kültürel mirasıyla yeni ortamın normları arasında bir kimlik inşası sürecine girerler. Bu süreç hem aidiyet hissini şekillenmesinde hem de psiko-sosyal uyumda hayati önem taşır. Berry'nin (1992) kültürleşme modeli (entegrasyon, ayrışma, asimilasyon ve marjinalleşme stratejileri), bireylerin bu iki kültürü nasıl dengelediklerini anlamada yol göstericidir. Aynı zamanda bu süreç, göçmen ailelerde kuşaklar arasında kimlik aktarımını derinden etkiler: Ayrışma stratejisi, çocukların etnik kimliğe daha bağlı gelişmesine yol açabilirken; entegrasyon eğilimi, hibrit kimliklerin (Bhabba, 1994) oluşumuna zemin sağlar. Ayrıca, başarılı kültürleşme sosyal ilişkiler, eğitim ve iş yaşamında göçmenlerin refahını artırırken; aksayan süreçler yalnızlık, stres ve dışlanma gibi psikolojik sorunlara neden olabilir.

Özellikle Almanya'daki Türkler için kültürleşme temsili hem toplumsal algı hem de kuşaklar arası kimlik aktarımı açısından belirleyici bir öneme sahiptir. Almanya'daki Türk göçmenler, çoğu zaman hem kendi kültürel miraslarını koruma hem de Alman toplumu ile uyum sağlama arasında hassas bir denge kurmak durumundadır. Medyada yer alan kültürleşme temsilleri, göçmenlerin bu dengeyi nasıl kuracaklarına dair toplumsal modeller sunar. Entegrasyonun olumlu yansıtılması uyumu teşvik ederken, sürekli ayrışma ya da olumsuz stereotiplerin öne çıkarılması kuşaklar arası mesafeyi ve önyargıları pekiştirir. Ayrıca, ikinci ve üçüncü kuşakların hibrit kimlik geliştirme süreçleri, bu temsillerin sunduğu rol modellerden doğrudan etkilenir. Dolayısıyla, kültürleşme temsili, Almanya'daki Türklerin hem kendilerini konumlandırma biçimlerini hem de Alman toplumu tarafından nasıl algılandıklarını derinden şekillendirir.

Bu çalışma kapsamında incelenen gurbetçi ebeveyn karakterlerin yerli dizilerdeki temsillerde yansıtılan kültürleşme yönelimlerinin çoğunlukla Berry'nin kültürleşme modeli çerçevesinde "ayrışma" stratejisine yaklaştığı görülmektedir. Yani, kendi kültürel kimliklerini ve değerlerini koruma eğilimleri baskın olmakta, buna karşın Alman toplumuyla etkileşim ve uyum düzeyleri sınırlı kalmaktadır. Bu eğilim, bazı sahnelerde göçmenlerin gönüllü kültürel yönelimleri olarak sunulurken, kimi örneklerde ise dışsal etkenlere özellikle de Alman toplumunun dışlayıcı, kapsayıcı olmayan tavırlarına bağlanmaktadır. Böyle durumlarda, temsil edilen yönelim göçmenlerin tercihinden ziyade, dışlayıcı ortamın tetiklediği etnik kapanma olarak okunabilir.

Kadın karakterlerin temsilinde ise ataerkil kodların belirleyici olduğu açıktır. Berry'nin modelinde bu, çoğu zaman ayrışmanın aile içi cinsiyet rolleri üzerinden yeniden üretilmesi şeklinde tezahür etmektedir. Kadınların dış toplumla temaslarının sınırlandırılması, pek çok yapımda kültürel normların doğal bir uzantısı gibi temsil edilirken, yalnızca Menekşe ile Halil gibi daha liberal ve toplumsal cinsiyet odaklı dizilerde bu durum eleştirel bir bakışla işlenmiştir. Söz konusu dizide kız çocukları üzerinde kurulan baskı görünür kılınmış, bu baskıyı uygulayan baba figürü (Hasan) olumsuz bir karakter olarak kurgulanmıştır. Buna karşın Bizimkiler, Gurbetçiler ve Gurbette Aşk gibi daha muhafazakâr yapımlarda, baba karakterlerinin aile bireylerinin kaderini tek taraflı belirlemeleri seyirciye sempatik biçimde sunulmuştur. Anne karakterlerin sosyal izolasyonu da çoğunlukla bir sorun değil, aksine "normal" bir durum olarak yansıtılmıştır.

Ebeveynlerin kendi kültürlerine güçlü yönelimi, yalnızca kendi yaşam pratiklerini değil, ardıl kuşakların kültürleşme stratejilerini de derinden etkilemektedir. Bazı ikinci kuşak gençler Türkiye'ye dönmeye zorlanmakta ya da etnik grup içinde evlilik yapmaya mecbur bırakılmaktadır. Bu durum, Berry'nin ayrışma stratejisinin kuşaklar arası aktarımını ve bunun toplumsal sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, incelenen yapımlar, genel olarak Almanya'ya entegrasyon problemleri yaşayan, kültürel kimlik açısından Türkiye ile özdeşleşen ve ataerkil aile yapısına sadık kalan gurbetçi ebeveyn figürlerini yeniden üretmektedir. Ancak bu temsiller, yapımın ideolojik yönelimine göre değişmektedir: Liberal yapımlar, kültürleşme sürecinin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle kesiştiği noktaları eleştirel biçimde işlerken; muhafazakâr yapımlar mevcut gelenekçi pratikleri meşrulaştırmakta veya normalleştirmektedir. Bu bulgular, televizyon dizilerinin, göçmenlerin kültürleşme yönelimlerini yalnızca yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda bunları yeniden inşa eden ideolojik araçlar olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu yönüyle televizyon anlatıları, kültürleşme olgusunun toplumsal ölçekte nasıl algılandığını ve tartışıldığını incelemek için verimli bir zemin sunmuştur.

Bu bağlamda, gelecekte yapılacak araştırmalar farklı türlerdeki medya metinlerini de kapsayacak şekilde genişletilebilir. Dijital platform dizileri, sinema filmleri, YouTube içerikleri gibi farklı medya türleri incelenerek kültürleşme stratejilerinin temsiline dair mecra farklılıkları ortaya konabilir. Ayrıca, içerik analizine izleyici araştırmaları eklenerek, bu temsillerin hedef kitle üzerindeki algısal ve davranışsal etkilerinin ölçülmesi, medya temsilleri ile göçmen toplulukların kültürel yönelimleri arasındaki çift yönlü ilişkinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

- Akın, F. (Yönetmen). (1998). *Kısa ve Acısız* [Film]. Wüste Filmproduktion.
- Akın, F. (Yönetmen). (2004). *Duvara Karşı* [Film]. Corazón International.

- Arslan, T. (Yönetmen). (1999). *Satıcı* [Film]. Schramm Film Koerner & Weber.
- Asutay, M. ve Bacaksız, E. (2021). Türk-Alman sinemasında “Türk göçmen” imgesi: Şirin'in Düğünü'nden Kısa ve Acısız'a. *Uluslararası Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 55–78.
- Ball-Rokeach, S. J. (1998). A theory of media power and a theory of media use: different stories, questions, and ways of thinking. *Mass Communication and Society*, 1(1-2), 5–40.
- Başer, T. (Yönetmen). (1986). *40 Metrekare Almanya* [Film]. Başer-Filmproduktion.
- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International Migration*, 30, 69–69.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5–68.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303–332.
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. London: Routledge.
- Cox, A. T. (2012). Hyphenated identities: the reception of Turkish German cinema in the Turkish daily press. S. Hake & B. Mennel (Ed.), *Turkish German cinema in the new millennium. Sites, sounds, and screens* içinde (ss. 161–173). New York: Berghahn Books.
- Crul, M. & Schneider, J. (2009). Children of Turkish immigrants in Germany and the Netherlands: the impact of differences in vocational and academic tracking systems. *Teachers College Record*, 111(6), 1508–1527.
- Çetin, S. (Yönetmen). (1993). *Berlin in Berlin* [Film]. Plato Film.
- Depeli, G. (2010). Görsellik ve kültürel bellek ilişkisi: göçmenin evi. *Kültür ve İletişim*, 13/2(26), 9–39.
- Faist, T. (1994). States, markets, and immigrant minorities: second-generation Turks in Germany and Mexican-Americans in the United States in the 1980s. *Comparative Politics*, 26(4), 439–460.
- Gazioğlu, E. (2012). 60'lardan 90'lara göçmen filmlerinde kuşak farklılıkları. Z. Gülmüş (Ed.), *Türk-Alman İşgücü Anlaşması'nın 50. yılında Almanya Türkleri* içinde, (ss. 61–76). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gabai, S. (2019). The politics of representation of migrants in Italian media. I. Shaw, J. Lynch, & R. A. Hackett (Ed.), *Reporting human rights, conflicts, and peacebuilding: Critical and global perspectives* içinde (ss. 119–136). Routledge.
- Genel, M. (2014). Almanya'ya giden ilk Türk işçi göçünün Türk basınındaki izdüşümü “sirkeci garı'ndan munchen hauptbahnhof'a”. *Selçuk İletişim*, 8(3), 301–338.
- Gezik, Z. (2022). Suriyeli göçmenlerin anaakım medyada temsili. *Journal of Communication Science Research*, 2(2), 135–153.
- Gomolla, M. & Radtke, F.-O. (2007). *Institutionelle diskriminierung: die herstellung ethnischer differenz in der schule [institutional discrimination: the production of*

ethnic difference in schools]. Wiesbaden, Germany: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- Gören, Ş. (Yönetmen). (1979). *Almanya Acı Vatan* [Film]. Gülşah Film.
- Güllüpinar, F. (2010). Bir ileri bir geri: Almanya'daki Türk gençlerinin eğitimdeki başarısızlıklarının yapısal nedenleri üzerine sosyolojik bir analiz. Z. Gülmüş (Ed.), *Türk-Alman İşgücü Anlaşmasının 50. Yılında Almanya Türkleri* içinde (ss. 97–123). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gülner, B. & Balcı, Ş. (2010). Televizyon izleme motivasyonları ve kültürleşme: yabancı uyruklu üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 447–483.
- Güney, L. B. (2020). *Meksikalı ve Suriyeli göçmenlerin medyada temsili*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güney, Y. (Yönetmen). (1971). *Baba* [Film]. Güney Film.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, T. (2018). *Filmlerde Türkiye'den Almanya'ya işgücü göçü: sinemada göç temsilleri üzerine bir analiz*. İstanbul: Göç Araştırmaları Dergisi Yayınları.
- Kültürleşme nedir? (2025, 12 Mayıs). Erişim adresi: <https://kulturlesme.nedir.org/>
- McNeil, R. (2019) (2025, 20 Mayıs). Migrants and the media: what shapes the narratives on immigration in different countries. *The Conversation*. Erişim adresi: <https://theconversation.com/migrants-and-the-media-what-shapes-the-narratives-on-immigration-in-different-countries-116081>
- Meier, G. (2010). Two-way immersion education in Germany: bridging the linguistic gap. *International Journal of Bilingual Education And Bilingualism*, 13(4), 419–437.
- Nocera, L. (2018). “Manikürlü eller Almanya'da elektrik bobini saracak”: toplumsal cinsiyet perspektifinden batı Almanya'ya Türk göçü (1961–1984). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Nurkse, R. (1952). Growth in underdeveloped countries: some international aspects of the problem of economic development. *The American Economic Review*, 42(2), 571–583.
- Okan, T. (Yönetmen). (1992). *Sarı Mercedes* [Film]. Türkiye: TRT.
- Schierup, C.-U., Hansen, P. & Castles, S. (2006). *Migration, citizenship, and the European welfare state: a European dilemma*. Oxford University Press.
- Schönwälder, K. (2006). Assigning the state its rightful place? migration, integration, and the state in Germany. L. Lucassen & vd. (Ed.), *Paths of integration: Migrants in Western Europe (1880–2004)* içinde (ss. 78–98). Amsterdam University Press.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(3), 209–231.

- The Associated Press. (2022) (2025, 15 Mayıs). Europe's different approach to Ukrainian and Syrian refugees draws accusations of racism. *CBC News*. Erişim adresi: <https://www.cbc.ca/news/world/europe-racism-ukraine-refugees-1.6367932>
- Thomson, M. & Crul, M. (2007). The second generation in Europe and the United States: how is the transatlantic debate relevant for further research on the European second generation? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(7), 1025–1041.
- Tosun, A. F. (2022). Üçüncü alan-metissage sinemasında göçmen; “Kısa ve Acısız” ile “Satıcı” film örnekleri. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS)*, 6(28), 1200–1210.
- Treadwell, D. & Davis, A. (2020). *Introducing communication research: paths of inquiry*. Sage Publications.
- Vassaf, G. (Ed.). (2010). *Biz daha sesimizi duyurmadık*. İstanbul: Everest Yayınları.